

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.) "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.)

1

בס"ד | גיליון 21
פרשת ויקרא
התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדה כנגד מדה - סיפור מגדולי ישראל

שלוש מאות שנה אחרי, נגלה המהר"י בן לב בחלום והורה כיצד לתקן על ביזוי ת"ח

המהר"י בן לב היה מגדולי הדורות, בן דורו של מרן הבית יוסף, ואף היה עמו בקשר קרוב. ידוע המעשה שהיה עם המהר"י בן לב, הממחיש לנו את חומרת העניין של כבוד תלמידי חכמים.

לפני מהר"י בן לב באו שני אנשים לדין תורה. לאחר שדן בעניינם, הוא הכריע ופסק לטובת אחד מבעלי הדין. בעל הדין השני, ברוך שמו, היה גברא אלימא שלא ציית דינא. הוא היה עשיר ובעל מעמד וקשרים עם השלטונות, והוא לא קיבל את העובדה שיצא חייב בדין. הוא החציף פנים לרב ודחה בזלזול את פסק הדין. בית הדין היה ליד חנות בשמים. מהר"י בן לב יצא מבית הדין לרחובה של העיר ועשה את דרכו לביתו. אותו רשע המתין לו, וכאשר עבר הרב ליד חנות הבשמים סטר לו אותו חצוף על פניו. באותה עת גדשו את הרחוב המוני אדם שהיו עדים למעשה הנבלה, אך איש לא העז למחות בפני אותו עז פנים, משום שאימתו היתה מוטלת על הבריות.

בעל חנות הבשמים, אברהם קטלני שמו, היה צריך ליטול משהו מן החנות. בשעת לילה, בעודו מחזיק בידו נר, הוא גישש בחנותו למצוא את מבוקשו. לפתע הוא ראה עכבר משוטט בחנות. מיד הוא החל לדלוק אחריו בניסיון ללכוד אותו, ותוך כדי מרוצה נפל הנר מידו. בתוך זמן קצר התלקחה כל החנות והיתה למאכלת אש. עד מהרה התפשטה האש אל מחוץ לחנות וכלתה כחמשת אלפים בתים בעיר. תושבי העיר נסו בבהלה על נפשם אל מחוץ לעיר, אולם האש השתוללה והתפשטה אל השדות שמחוץ לעיר וכמאתיים איש נשרפו למוות. בעקבות זאת פרצה מגפה קשה ובכל יום נספו בה אנשים רבים. באחד הימים מתו שלוש מאות וארבעה עשר איש, כמנין 'ש-ד-ל', ומאז התמעטה המגפה עד שנעצרה לגמרי. אולם הסיפור עצמו לא נעצר.

אחד הצאצאים של אותו רשע חצוף היה לא פחות ולא יותר מאשר ר' מרדכי אושמינר. הוא היה גאון עולם וצדיק נשגב, אשר נודע בכל ליטא כבעל מופת ורוח הקודש. באחד הלילות נגלה מהר"י בן לב בחלום לר' מרדכי אושמינר ואמר לו: "דע לך כי הנך מצאצאיו של אותו רשע, עליך לתקן את הנשמה שלו".

שאל אותו ר' מרדכי מה התיקון שעליו לעשות, אמר לו המהר"י בן לב: "עליך לנסוע לעיר אנטופול, לסור לביתו של הרב המקומי ולקנות ממנו את הספר שלי". ספרו של המהר"י בן לב, שו"ת מהר"י בן לב, הוא ספר מפורסם וחשוב והיה מצוי בבתיהם של תלמידי חכמים שהיו הוגים בו. אך מהר"י בן לב הורה לו ליטול את ספרו דוקא מאותו רב. התיקון לעוונות של אותו רשע יהיה על ידי שצאצאו, ר' מרדכי אושמינר, ישנן את הספר עד שידע אותו על בוריו.

למעלה משלוש מאות שנה חלפו מאז אותו מעשה נבלה שנעשה במהר"י בן לב, ועדיין נשמרת צריכה תיקון. ר' מרדכי העלה על הכתב את דבר החלום, כדי להודיע ברבים את חומרת החטא של בזוי תלמידי חכמים. נורא!

(יחי ראובן, בהעלותך)

מי שיש בידו הגזל אין תפילתו מקובלת

ויקרא ה' כ"ג: "והיה פי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו או את האבדה אשר מצא".

במדבר קדמות (מערכת אות ג' ערך גזל): "...ומי שיש בידו הגזל אין תפילתו מקובלת כמו שאמר". פירוש: נראה דהוא מדה כנגד מדה, על שאדם מחזיק בידו את מה שגזל ואינו שלו אלא של אחר, מה שכן שלו (תפילתו), לא יתקבל להיות אצל אחר (הקב"ה).

הגונב מעכ"ם גורם שהשר של האומה ההיא יש לו יכולת לגנוב מהקדושה. גניבה כנגד גניבה

"גזל עכ"ם אסור כמפורש בש"ס ובפוסקים... ורבינו האר"י זצ"ל גילה שהגונב מעכ"ם גורם שהשר של האומה ההיא יש לו יכולת לגנוב מהקדושה...".

(מדבר קדמות)

אם יתנו אש על המזבח, יתן ה' אש מן השמים

ויקרא א' ז': "ונתנו בני אהרן הפתח אש על המזבח ויערכו עצים על האש".

פירוש: בעירובין (דף סג, דף כא, שם דף נג.) דרשו פסוק זה: "אף על פי שאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט".

וני"ל בס"ד, רמז לאש שיורדת מן השמים מתיבת "ונתנו", שנקראת מימין לשמאל ומשמאל לימין, ללמדך, שאם יתנו אש על המזבח, יתן ה' אש מן השמים, מדה כנגד מדה.

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח:).

2

בס"ד | גיליון 21
פרשת ויקרא
התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

כפי החטא – כך הוא הקרבן

ויקרא א' י"ד: "ואם מן העוף עלה קרבנו לה' והקריב מן התרים או מן בני היונה את קרבנו".

"אמר רבי אלעזר: כמה דהוה חטאה הכי הוה מקריב, עתירא דזמנין דלביה גס ביה הוה מקריב תורא, בגין דלביה חשיב יתיר למחטי קמי מאריה, בינוני מקריב מן הצאן, בגין דרעותיה לאו גס ביה כל כך למחטי, מסכנא דלביה לא גס ביה רעותיה נמוך מכלא מקריב מההוא קליל מכלא, ואשתמודען קרבניהון דכלהו כל חד וחד בלחודייהו וקודשא בריך הוא דאין דינא כל חד וחד במתקלא ישרה".

תרגום: אמר ר' אלעזר: כמו שהיה החטא כך הוא מקריב, העשיר, שלפעמים לבו גבוה עליו, היה מקריב שור, משום שלבו ראוי יותר לחטוא לפני אדונו. בינוני, מקריב מן הצאן, משום שרוחו אינו גבוה כל כך לחטוא. עני, שלבו אינו גבוה עליו, ורוחו שפל מכולם, מקריב מן הקל שבכולם, דהיינו מן העוף. ונודעים הקרבנות של כולם, כל אחד ואחד בפני עצמו. והקב"ה דן דינו של כל אחד ואחד במשקל ישר.

(זוהר הקדוש ויקרא דף ח:)

כפי שהחטא הרתיח חלבו ודמו באש היצר כך נעשה בקרבן

"כמה דמסכנא ארתח חלביה ודמיה כך ההוא קמחא מרתחין ליה במשח רבות, והכא אוליפנא דאפילו כל בר נש מקריב האי מנחה על המחבת ומנחת מרחשת בגין דכמה דחטאה ארתח חלביה ודמיה באשא דיצר הרע וכל שייפוי רתחי באשא כך קרבנא דא כהאי גוונא ממש, ועקרא דקרבנא כגוונא דחטאה ולקרבא קמי קודשא בריך הוא רעותא דלביה ורוחיה ונפשיה דהאי חביבא מן כלא קמיה".

תרגום: כמו שהעני מרתיח חלבו ודמו, כך קמח ההוא, שהביא, מרתיחים אותו בשמן טוב. וכאן למדנו שאפילו כל אדם מקריב מנחה זו על המחבת ומנחת מרחשת משום, כמו שהחטא מרתיח חלבו ודמו באש היצר הרע, וכל אבריו מרתיחים באש. כך קרבן הזה, כעין זה ממש, כי עיקר הקרבן הוא כעין החטא. ולהקריב לפני הקב"ה רצון לבו ורוחו ונפשו, שזה חביב עליו יותר מכל.

(זוהר הקדוש ויקרא דף ט:)

החלב המכסה את הקרב כנגד העוון

ויקרא ג' ג'ד': "והקריב מזבח השלמים אשה לה' את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב: ואת שתי הפלית ואת החלב אשר עלהו אשר על הפסלים ואת היתרת על הכבד על הפלית ואת יסירנה".

החלב המכסה את הקרב: "יבוא חלב המכסה את הקרב שהוא מלא רעי ופרש, ויכסה עוון האיש המלא באש וצחנה".

ואת שתי הכליות: "לפי שהכליות יועצות, יבואו ויכפרו על כליות יועצות אוון ומרמה".

ואת היתרת על הכבד: "תבוא יותרת הכבד, ותכפר על אשר כבד לבו וכבדה אזנר".

(רבינו אפרים על התורה)

קרבן שעיר עזים על חטא השבטים בשעיר עזים

ויקרא ד' כ"ב-ג': "אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות ה' אלקיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם: או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו שעיר עזים זכר תמים".

קרבנו שעיר עזים: "השבטים חטאו בשעיר עזים, שנאמר (בראשית ל"ז ל"א): וישחטו שעיר עזים, יבוא נשיא שהוא בגימטריא 'שבטים' וכפר בשעיר עזים".

(רבינו אפרים על התורה)

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.) "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.)

3

בס"ד | גיליון 21
פרשת ויקרא
התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

הבנת המדה כנגד מדה - הדרך להתקרבות לה'

ויקרא א' ב': "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מקם קרבן לה' מן הבהמה מן הבהמה ומה הבהמה אשר תקריבו את קרבנותי".

לכאורה היה צריך לכתוב "אדם כי יקריב קרבן", תיבת "מכם" נראית כשפת יתר, הלא דבר הוא.

קודם שניישב קושיטנו, נשים ליבנו להבין את כוונת הכתוב "ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו" (תהלים ס"ב י"ג), וכי חסד הוא לשלם לאיש כגמולו?! הלא כך היא שורת הדין שכל אדם מקבל שכר כפי מעשיו, א"כ מהו איפוא החסד הגדול שנשתבח בו הקב"ה שהוא משלם לאיש כמעשהו?

ויש לבאר על פי מה שפירשו רבותינו הראשונים ז"ל, שיש עבירות שהאדם אינו נותן ליבן לעשות עליהם תשובה, שכל כך השיא אותו היצר הרע ושיבש את דעתו, עד שסבור הוא שאין במעשיו כל חטא (וראה ברמב"ם הלכות תשובה ד' ד' "ומהן, חמשה שהעושה אותן אין חזקתו לשוב מהן, לפי שהן דברים קלים בעיני רוב האדם, ונמצא חוטא והוא ידמה שאין זה חטא...").

אך הקב"ה ברוב חסדיו מרמז לו לאדם שמעשה זה הוא חטא, אותו רמז בא לידי ביטוי בכך שבאים עליו ייסורים מעין החטא שחטא, בבחינת מדה כנגד מדה, ומתוך שנענש האדם בצורה ההיא, הוא נותן את לבו להבין שהעונש הוא על מעשה פלוני שעשה שלא היה רצוי לפני הקב"ה. וכאשר מכיר האדם בחטאו, כבר הוא נמצא בדרך הטובה, שכן מאותו יום והלאה ישמר במשנה תוקף שלא לעשות כך וגם ישוב בתשובה על מה שכבר עשה, ושב ורפא לו.

וזהו אם כן חסדו הגדול של הקב"ה, שהוא משלם לחוטא כמעשהו - מדה כנגד מדה, שע"י כך האדם מקבל את המסר שמעשיו לא היו רצויים, ועליו להתחרט על העבר ולקבל על העתיד.

ואחר הדברים האלו נוכל לפרש את דברי הכתוב בפרשתנו. התורה נותנת עצה לאדם כיצד ישמר מתחבולותיו של היצר המטעה אותו לחשוב שלא חטא, ואומרת התורה "אדם כי יקריב מכם", שיקריב האדם ללבו את הכלל של "מכם" - ראשי תיבות מדה כנגד מדה, שבכל עונש שהוא מקבל ישכיל להבין שהעונש בא על דבר דומה שעשה, ובכך ידע שהמעשה ההוא לא היה לרצון לפני הבורא וישמר ממנו מכאן והלאה. ואם יעשה כך אז יזכה להיות "קרבן לה" - מקורב לקב"ה וירא שמים.

כמידת התקרבות האדם לה' - כך מתקרב ה' אליו

הנה כבר עמדנו על יתור תיבת מכם הכתובה בפסוק. אולם ניתן גם ליישב זאת על פי משל:

אדם נכנס לחנות של מראות ומבקש לקנות מראה גדולה ויפה, הצביע לו המוכר על מראה אחת ונקב את מחירה, הסתכל האדם במראה כמבין גדול, ולאחר מכן אמר למוכר, אינני חפץ במראה זו, הבא נא לי מראה טובה ממנה. שאלו המוכר, איזה פגם מצאת במראה היפה הזאת שאינך חפץ לקנותה? ענה לו אותו אדם, הדיוקן שמוטבע על המראה הוא דיוקן של אדם מלוכלך ומטונף, אינני חפץ בציורים של אנשים כאלו בביתי, הבא נא לי מראה בה משתקפת דמות יותר מכובדת... ענה לו אותו מוכר: שוטה שבעולם, הלא אם רק תשפר את מראה עצמך ותראה יותר מכובד, מיד תבחין בשיפור שיחול במראה, לפתע גם ממנה תשתקף דמות מכובדת...

על פי משל נפלא זה פירש בספר שער בת רבים את כוונת הכתוב: "אני ה' לא שנית, ואתם בני יעקב לא כליתם" (מלאכי ג' ו'). אני ה' אין בי כל השתנות, וכל השינוי שניכר בהנהגת הבורא את בני ישראל, שבעבר היה הקב"ה מנשאם מעל כל העמים ועתה הם בגלות, הוא בגלל ש"אתם בית יעקב לא כליתם" - לא כליתם את חק עבודתכם, עבודת ה', והנהגת הבורא עמנו היא לפי הנהגתם עמו, שאילו היינו מקיימים המצוות כמו אבותינו אז גם אנו היינו זוכים לכל הטוב שזכו אבותינו. על פי דרך זו פירש רבינו מהר"י צרפתי את הפסוק "הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל" (תהלים קכ"א ד'), שומר, מלשון "ואביו שמר את הדבר" (בראשית ל"ז י"א), לשון המתנה וצפייה, והקב"ה מכונה בשם "שומר ישראל" משום שממתין ומצפה לראות מה הם מעשיהם של ישראל, ובהתאם לכך תהיה הנהגתו עמם.

אחרי הקדמה זו נוכל לפרש כוונת הכתוב "ולא יראו פני ריקם" (שמות כ"ג ט"ו), הקב"ה מודיע לבני ישראל שלא יזכו לראות את פני ה' - לזכות להתקרבות והארת פנים מהבורא - ריקם, כשהם ריקנים מתוכן, אלא רק ע"י שיהיו מלאים וגדושים בתורה ויראה.

וזהו כוונת התורה באמרה: "אדם כי יקריב מכם", אדם אשר רוצה להתקרב לקב"ה, אומרת לו התורה, "מכם" - כפי ההתקרבות שתעשה כלפי הקב"ה, כך גם יהיה ה"קרבן לה", כך הקב"ה יתקרב אליך.

(פניני הבן איש חי, ויקרא עמוד ג'ד')

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.א)

4 |
בס"ד | גיליון 21
פרשת ויקרא
התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדה כנגד מדה בדף היומי

על שמהירו הנשים לנדב לביתו של
הקב"ה, זכו להיכנס לארצו (ביתו) של
הקב"ה

ירושלמי שקלים דף ב: "כל נדיב לב".

בשמות ל"ה כ"ב: "וַיָּבֵאוּ הָאִשָּׁוִיִּם עַל
הַנָּשִׁים כָּל נְדִיב לֵב הֵבִיאוּ חֹךְ וְנִזְמָם וְטַבַּעַת
וְכוֹמֵץ כָּל כְּלֵי זָהָב וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר הָיָה
תְּנוּפֹת זָהָב לָהּ". פירוש: איתא במדרש
הגדול (שמות ל"ה כ"ב) שהנשים היו אלו
שהתנדבו לפני הגברים (ראה רמב"ן ורש"ר
היר"ש) ועל כן זכו להיכנס לארץ ישראל.
ונראה שהוא מדה כנגד מדה, על שמהירו
לנדב לביתו של הקב"ה זכו להיכנס לארצו
(ביתו) של הקב"ה.

מי שלא בא אל הכהן, הכהן יבוא אליו... ומי שבא, יזכה לביאת כבוד

ויקרא ד' ו"ד: "וַיִּנְדְּעָה הַחֲטָאִת אֲשֶׁר חָטְאוּ עֲלֶיהָ וְהִקְרִיבוּ הִקְהֵל פָּר בֶּן בָּקָר לַחֲטָאִת וְהֵבִיאוּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד".

והביאו אותו לפני מועד: "ד' במסורה. הכא. 'והביאו אל תחת האבנים' (להלן ו"ד מ"ב) גבי מצורע. 'והביאו בניך בחוצן' (ישעיה מ"ט כ"ב). 'והביאו את כל אחיכם' (שם ס"ו כ'). לומר מי שמחוייב להביא קרבן לה' ואינו מביאו לכהן, סוף שצריך לכהן לראות נגעי ביתו. ואם הוא מביאו, זוכה למה שנאמר: 'והביאו בניך בחוצן'. 'והביאו את כל אחיכם מכל הגוים' וגו'".

(בעל הטורים)

עונש הגזלן

ויקרא ה' כ"א: "נֶפֶשׁ כִּי תִחַטָּא וּמַעְלָה מֵעַל בְּה' וְכַחַשׁ בְּעֵמִיתוֹ בְּפִקְדוֹן אֹדוּ בְתִשׁוּמַת יָד אֹדוּ בְגִזְלָא אוֹ עֶשֶׂק אֶת עֵמִיתוֹ".

"א"ר יהושע בן לוי: פעם אחת הלכתי בדרך ומצאתי אליהו הנביא ז"ל, אמר לי: רצונך שאעמידך על שער גיהנום? אמרתי לו הן. הראני בני אדם... שמאכילין אותם חול דק והיו מאכילין אותם על כרחם ושיניהם נשברות, והקב"ה אומר להם: רשעים כשאכלתם את הגזל היה מתוק בפיכם ועתה אין בכם כח לאכול, לקיים מה שנאמר: 'שני רשעים שברת' (תהלים ג' ח)".

(אוצר המדרשים, אייזנשטיין, גן עדן, גיהנם עמוד 92)

פיגול במחשבת הכהן המקריב כתוצאה ממחשבת הבעלים המקולקלת

ויקרא א' ד': "וְסַמֵּךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֵלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו".

כתב ה"ישמח משה" (פרשת צו ז' י"ח) עיקר הקרבת הקרבן הוא דעל ידי זה יתעורר האדם לחשוב עם נפשו איך שראוי לו להשתעבד למלך מלכי המלכים, מק"ו השתעבדות הבהמה אליו, אבל אם אינו עושה החשבון הזה עם נפשו ואינו שב בתשובה, אזי הקרבן איננו כלום וכו' וממילא אין להכהנים לאוכלו, כי הכהנים אוכלים בזמן שהבעלים מתכפרים, ולא בזמן שאין הבעלים מתכפרים בו (פסחים דף נט:). אמנם זה דבר התלוי במחשבת הבעלים המקריבים, ואין יודע להכהן המקריב אותו אם הבעלים חשוב לנפשם כנ"ל, ואם עשו תשובה להכשיר הקרבן אם לאו?

והנה לבי אומר לי וברור בעיני דזה היה סיבה מאת ה' החוקר לב ובוחן כליות, דאם הבעלים לא שמו אל ליבם ככל הנ"ל ולא שבו בתשובה כראוי, אז בעל כרחו של הכהן נזרקה במחשבתו בעת ההקרבה לחשב לאכול הקרבן ביום השלישי, לגלות דהקרבן פסול".

(פלאות עדותיך עמוד קצ"ב)

שבע הזאות כנגד ז' תועבות

ויקרא ד' ו': "וְטַבַּל הִפְהֵן אֶת אֲצַבְעוֹ בְּדָם וְהִזָּה מִן הַדָּם שִׁבְעַת פְּעָמִים לִפְנֵי ה' אֶת פְּרִקַת הַקֶּדֶשׁ".

והזה מן הדם שבעה פעמים: "לכפר על ז' תועבות נפשו (משלי ו' ט"ז), ולהעביר מהם שבע כחטאתיכם (פר' בחוקותי)...".

(רבינו אפרים על התורה)

לרפואה שלמה: הרב פרץ בן גיטל, בן ציון בן חיה, רוברט בן זוהרה
להנצחות, הקדשות ופרטים על הספרים 054-251-0336 קו אמריקאי: 646-340-5403
דוא"ל ap@torah24-7.com אתר <https://torah24-7.com/SEFORIM-HEBREW/>

